

УДК 37 (438)

П. ОЛЬХУВКА

МІСЦЕ І РОЛЬ ГІМНАЗІЙ У СИСТЕМІ ОСВІТИ ТА ПРОФОРІЄНТАЦІЇ В ПОЛЬЩІ

Охарактеризовано особливості функціонування гімназій Польщі як важливої ланки у цілісній системі освіти та підготовки учнівської молоді до професійного самовизначення. Окреслено роль шкільного професійного консультанта у наданні учням і їх батькам професійної допомоги у плануванні майбутнього шляху здобуття освіти і професії.

Ключові слова: система освіти в Польщі, гімназія, професійний консультант, професійна орієнтація.

П. ОЛЬХУВКА

МЕСТО И РОЛЬ ГИМНАЗИЙ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ И ПРОФОРИЕНТАЦИИ В ПОЛЬШЕ

Охарактеризованы особенности функционирования гимназий Польши как важного звена в целостной системе образования и подготовки учащейся молодежи к профессиональному самоопределению. Определена роль школьного профессионального консультанта в предоставлении учащимся и их родителям профессиональной помощи в планировании будущего пути получения образования и профессии.

Ключевые слова: система образования в Польше, гимназия, профессиональный консультант, профессиональная ориентация.

P. OLUVKA

PLACE AND ROLE OF GUMNASIUMS IN THE SYSTEM OF EDUCATION AND JOB CONSELING IN POLAND

The features of the functioning of classical schools in Poland as an important link in the integral system of education and training students for professional self-determination were discussed in the article. An author outlined The role of school professional consultant to provide students and their parents with professional assistance in planning the future path of education and professionwas.

Keywords: system of education in Poland, a gymnasium, a professional consultant, professional orientation.

Гімназія – є порівняно новим елементом у структурі системи шкільної освіти. Це навчальний заклад, який відвідують учні з 13 до 15 років після закінчення початкової школи. Гімназія є обов'язковою школою, в якій навчання триває 3 роки.

Метою навчання в гімназії є всебічний розвиток учня, що досягається завдяки гармонійній реалізації вчителями завдань у галузі навчання, виховання та опіки. Гімназія повинна не тільки знайомити учня із змістом різних сфер діяльності людини, а й забезпечувати її розвиток, соціальну й інтелектуальну самостійність, даючи можливість здійснювати вибір. Вона має допомагати учневі у пошуку життєвого й освітнього шляху, професійному самовизначенні.

Мета статті – охарактеризувати особливості функціонування гімназій в Польщі як важливої ланки у цілісній системі освіти та підготовки учнівської молоді до професійного самовизначення.

Документом, що окреслює рамки діяльності учителів та директорів гімназійних шкіл, визначає найважливіші завдання, які потрібно реалізовувати, є затверджена міністерством освіти Польщі програма «Реформа системи освіти – після гімназійне шкільництво» [3].

Цей етап навчання має сприяти введенню учня у суспільне життя, а саме:

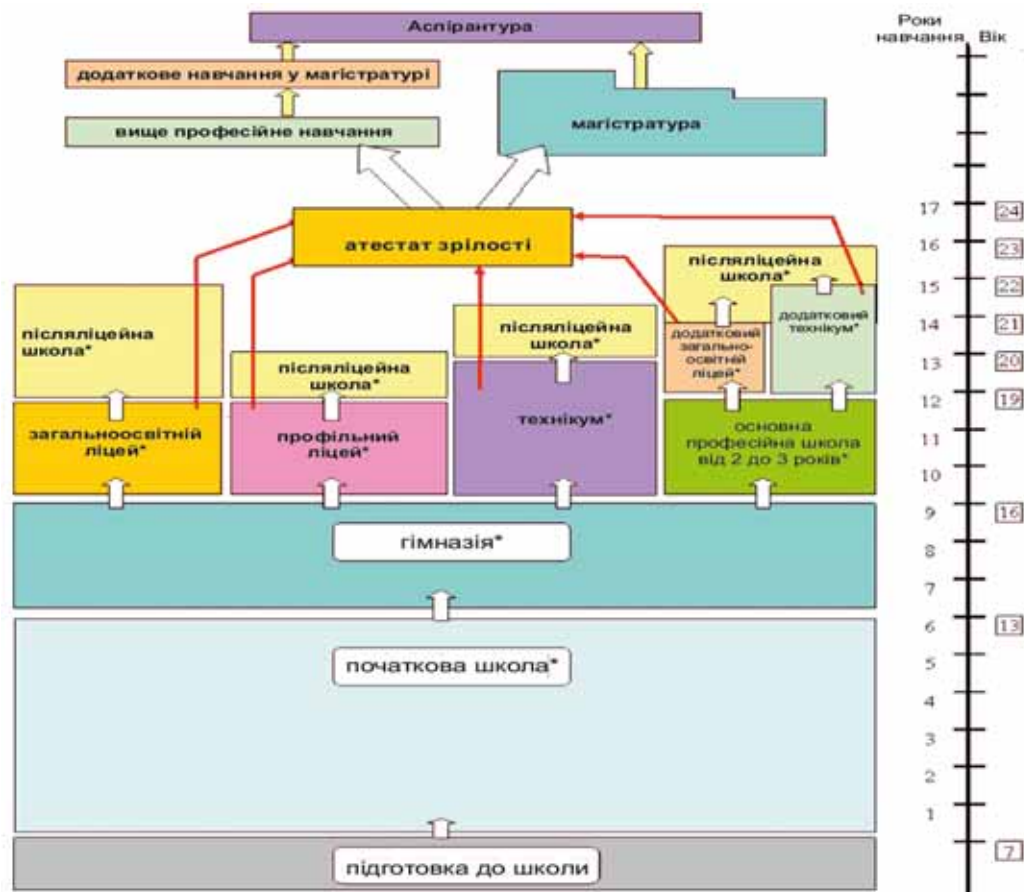
- вводити у світ науки через пізнання мови, понять, тверджень і відповідних до вибраних навчальних дисциплін методик на рівні, що забезпечує можливість для подальшої освіти;
- розширювати і розвивати індивідуальні інтереси учня;
- вводити учня у світ культури і мистецтва;
- розвивати соціальні вміння учня за допомогою набуття адекватного досвіду у співжитті і взаємодії в групі ровесників.

Модель нової системи освіти Польщі, яка утворилася після приєднання країни до Європейського Союзу (ЄС), показана на рисунку 1.

Вказані завдання реалізуються на заняттях, що відповідають вибраним навчальним дисциплінам. Це польська мова, історія, знання про суспільство, мистецтво (малювання і музика), іноземна мова, математика, фізика, астрономія, хімія, біологія, географія, техніка, інформатика, фізичне виховання. Учні знайомляться з мовою, поняттями, твердженнями і методами, характерними для цих предметів. Зміст перелічених предметів поширюється на наступні напрями освіти: фізіологічна освіта, освіта з профілактики здоров'я, екологічна освіта, медійна і читацька освіта, регіональна освіта, цивільна оборона, європейська освіта, польська культура на фоні середземноморської цивілізації.

Директор школи відповідає за врахування тематики названих освітніх напрямів у шкільних навчальних програмах, а за реалізацію освітніх шляхів – учителі всіх предметів, які включають їх у власну програму відповідно до змісту певного напрямку. Частково зміст цих галузей можна реалізувати під час окремих модульних кількагодинних занять.

Реалізація програмних засад вимагає від гімназійних шкіл відповідної дидактичної бази, що дає можливість проводити інформаційні заняття, експерименти на предметах природничого характеру. Учителі самостійно приймають рішення, яку навчальну програму вони будуть реалізовувати.

* в тому числі спеціальні школи

Рис. 1. Модель структури сучасної системи освіти Польщі.

Умовою закінчення гімназії є складання учнем, 3 класу, зовнішнього іспиту, що має діагностично-відбірковий характер. Тут достатньо лише інформації про досягнення випускника гімназії, його бальний результат є підставою до прийому у вибрану середню школу. Іспит включає знання і вміння міжпредметного характеру, що відображають вид навчання на гімназійному етапі.

Залежно від результату іспиту учні можуть продовжувати навчання, як вказано на рисунку, у трирічному загальноосвітньому ліцеї, трирічному профільному ліцеї, чотирирічному технікумі, дво- або трирічній професійній школі, дворічному додатковому ліцеї чи трирічному додатковому технікумі.

Така широка пропозиція випускникам гімназій створює для них шанс в реалізації різних шляхів здобуття освіти і планування власної освітньої та професійної кар'єри.

Як вважає К. Леліньська, здійснення освітньо-професійного вибору у новій системі освіти можливе за умови дотримання кількох принципів, зокрема:

- професійне консультування має охоплювати виховними діями дітей і молодь на різних етапах навчання;
- у процесі професійної орієнтації учень є суб'єктом виховного впливу, мета якого полягає не в наданні одноразової поради, а у підготовці до самостійного прийняття рішень щодо вибору професії і здобуття освіти, а після закінчення навчання – рішення щодо виходу на ринок праці на базі визначеного шляху професійної кар'єри;
- професійна орієнтація має бути включена у виховний план школи;
- освітній процес має бути максимально використаний для реалізації завдань профорієнтації. [1, с. 32].

У контексті обов'язкових положень профорієнтація у гімназіях повинна проводитись у рамках годин, що є у розпорядженні вихователя чи в рамках реалізації предмета знань про суспільство. Зауважимо, що в «Основах програми загального навчання у гімназіях» дуже чітко подані положення стосовно підготовки учнів до вибору подальшого напрямку навчання у таких предметах, як техніка та інформатика. Метою реалізації змісту програм цих предметів є підготовка учня до пізнання самого себе, наявних на ринку праці професій, а також освітніх напрямів, що ведуть до освоєння вибраних професій.

Крім того, міністерство народної освіти і спорту Польщі визначило принципи функціонування внутрішньої системи професійного консультування, яке реалізовується шляхом співпраці з психолого-педагогічними консультпунктами. Позитивним аспектом такої співпраці може бути трансформація професійного консультування з дотриманням європейських стандартів загальності і доступу до допомоги у процесі планування професійного розвитку людини на кожному етапі її життя. У документах міністерства також вказується на необхідність призначення шкільного професійного консультанта, окреслюються його завдання та роль, які він повинен виконувати, будучи гарантом реалізації цих обов'язків стосовно учня.

Шкільний професійний консультант повинен стати, крім психолога, соціального педагога і логопеда, ще однією особою, котра входить до системи психолого-педагогічної допомоги, яка надається школою учневі і його батькам.

На думку А. Лукашевича і Г. Солтисіньської, створення посади шкільного професійного консультанта виникає з багатьох причин:

- потреби професійної допомоги, зосередженої навколо учня, що підвищує правильність прийняття рішень стосовно вибору освіти і професії,
- забезпечення систематичного впливу на учнів в рамках планової діяльності, реалізуючи активні методи (майстерні, активізуючі заняття тощо),
- надання учням допомоги у виборі і відборі інформації, пов'язаної з освітою і ринком праці відповідно до запланованого ними напрямку професійного розвитку,
- зниження суспільних витрат на навчання завдяки правильному вибору на наступних етапах освіти,
- наближення польських рішень до стандартів країн ЄС у зв'язку зі вступом Польщі у 2004 р. в ЄС. [2, с. 15].

Основними цілями роботи шкільного професійного консультанта є:

- підготовка молоді до правильного вибору професії і шляху подальшого навчання, а також індивідуальне складання плану освітньої і професійної кар'єри, підготовка учня до умінь заридити собі у важких ситуаціях – таких, як безробіття, проблеми зі здоров'ям, адаптація до нових умов праці і професійної мобільності;
- підготовка учня до ролі працівника;
- підготовка батьків до ефективної підтримки дітей при прийнятті ними освітніх і професійних рішень;
- допомога учителям у реалізації тем, пов'язаних з вибором професії у рамках предметних занять.

Для реалізації вищенаведених цілей професійні консультанти зобов'язані виконувати наступні завдання:

- систематичне діагностування потреб учнів в інформації і доступ до неї у плануванні навчання і професійної кар'єри;
- накопичення, актуалізація і поширення інформації про освіту і професії відповідно до певного рівня і напрямку навчання;
- надання молоді, батькам, учителям додаткових джерел, детальної інформації на регіональному, загальнонаціональному, європейському і світовому рівнях на тему: ринку праці; трендів розвитку професій і працевлаштування у світі; можливості використання наявних умінь і здібностей у різних сферах світу праці; установ і організацій, що підтримують функціонування осіб з обмеженою працездатністю у щоденному і професійному житті; альтернативних можливостей навчання для молоді з емоційними проблемами і соціальною не адаптованістю; освітніх програм ЄС; порівняння дипломів і сертифікатів про отримання професії;
- надання учням і їх батькам індивідуальних порад щодо освіти і професії;
- проведення групових активізуючих занять для підготовки учнів до свідомого планування кар'єри і виконання професійної ролі;
- скерування у важких ситуаціях до спеціалістів – професійних консультантів у психолого-педагогічних консультативних пунктах і центрах зайнятості, лікарів і тощо;
- координування інформаційно-консультативної діяльності школи;
- підтримка батьків і вчителів у процесі консультативної діяльності за допомогою організації шкільних інформаційних зустрічей, надання їм інформації та матеріалів для роботи з учнями і т. д.;
- співпраця з педагогічною радою у сфері: створення і забезпечення постійності внутрішньої шкільної діяльності консультування згідно з статутом школи; реалізації завдань у галузі підготовки учнів до вибору професійного шляху, які подані у виховній програмі школи;
- систематичне підвищення власної кваліфікації;
- збагачення місця праці сучасними засобами передання інформації (Інтернет, CD, відео і тощо);
- співпраця з установами, які підтримують внутрішню шкільну систему консультування – такими, як місцеві управління освіти, центри інформації і планування професійної кар'єри, воєvodські служби охорони гігієни праці, установи професійної удосконалення, центри ремісництва і малого підприємництва, організації об'єднання роботодавців та ін.

Підсумовуючи, зазначимо, що школи, особливо гімназійні, потребують професійних консультантів, які будуть разом з учителями-вихователями, учителів конкретних предметів надавати учням професійну допомогу у правильному плануванні майбутнього власного шляху здобуття освіти і професії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Lelinska K. Orientacja i poradnictwo zawodowe w nowym systemie edukacji Warszawa // *New Kształcenie zawodowe* / – 2000. – № 2 – S. 29–33.
2. Lukaszewicz A., Soltysinska G. Szkolny doradca zawodowy. – Warszawa, 2003
3. Ministerstwo Edukacji Narodowej. Reforma systemu edukacji – szkolnictwo ponadgimnazjalne. // *Glos Nauczycielski*. – 2000. – № 2.